

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМОВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
IV Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою - 2023»*

Київ - Луцьк - Варшава, 13-17 листопада 2023 року

Луцьк
Вежа-Друк
2023

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 20 листопада 2023 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edunova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білооскаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ - Луцьк - Варшава, 13-17 лист. 2023 р. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 137 с.

Тези міжнародного семінару (13-17 листопада 2023 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023

© Факультет філології та журналістики, 2022

© Інститут Польщі, 2023

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2023

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2023

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2023

ЗМІСТ

Андреєва Юлія, Сухарєва Світлана Образ України в романі А. Мальчевського «Марія» та «Кримських сонетах» А. Міцкевича ..5	
Бай Олена Словник як допоміжний засіб при перекладі7	7
Баран Іоанна, Полежаєва Тетяна Символіка та образ України в творчості Юліуша Словацького: поетична романтика і політична спрямованість («Мазепа») 10	10
Васейко Юлія Функціональне навантаження художніх тропів у змістовій структурі збірки «Медальйони» З. Налковської..... 13	13
Ветлянчук Роман, Васейко Юлія Мова польських інтернет-сторінок для молоді..... 16	16
Вишневська Оксана Емблема як жанр польської літератури XVII ст.....18	18
Гайдук Богдана, Сухарєва Світлана Проблема класифікації художніх трансформацій 21	21
Деркач Марія, Остапчук Вікторія Труднощі перекладу імен (на матеріалі української та польської мов)24	24
Єрмейчук Маргарита, Сухарєва Світлана Антропологія як традиція та новаторство у творчості Кароля Войтили (Йоана-Павла II) 28	28
Іващишин Христина, Остапчук Вікторія Функціонування грецької міфології в романі Г. Сенкевича «Quo Vadis?»..... 31	31
Касянчук Наталія Sposoby derywacji terminów ekologicznych 33	33
Ковальчук Іванна, Вишневська Оксана Історичні паралелі в драмі «Lilla Weneda» Юліуша Словацького..... 36	36
Колган Олена, Колган Тетяна Сучасні можливості підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) польської мови в Україні.....39	39
Криштоф Надія Interferencja językowa pod czas nauki języka polskiego: poziom leksykalny40	40
Круглій Олена Переклад як спосіб сприйняття іншомовної культури..... 43	43
Кушнерик Ольга, Вишневська Оксана Романтична візія дитини.....48	48
Лавринович Лілія Дзен у поезії Віслави Шимборської та Василя Слапчука 51	51
Макарчук Денис, Касянчук Наталія Методи впровадження сленгової лексики на уроках польської мови 53	53
Маленицький Денис, Остапчук Вікторія Українсько-польські омоніми – «фальшиві друзі перекладача»..... 57	57
Махновець Дарина, Касянчук Наталія Використання платформ з відеоматеріалами на уроках польської мови 59	59
Михайлюк Катерина, Сухарєва Світлана Дидактичні цілі сучасної польської літератури для дітей 62	62
Мялковська Людмила Verbal images of Henryk Sienkiewicz's artistic language 64	64
Олексюк Анастасія, Яручик Ольга Образ художника у творах С.І.Віткевича 67	67
Остапчук Вікторія	

Категорія <i>męskoosobowości/niemęskoosobowości</i> у польській мові як свідчення гендерної асиметрії.....	70
Парфенюк Анастасія, Остапчук Вікторія	
Драма Тадеуша Ружевича «Картотека»: теоретико- методологічна парадигма.....	73
Пашкевич Катерина, Яручик Віктор	
Методичний супровід розвитку творчих здібностей учнів на уроці літератури.....	77
Пилюк Ольга, Лавринович Лілія	
Поетика часопростору в новелі Марека Гласко «List»	81
Полежаєва Тетяна	
Особливості проведення лінгвокраїнознавчої практики для студентів-полоністів	85
Протасюк Маріанна, Вишневська Оксана	
Жанрові модифікації оди в теоретичних працях і художніх творах польських письменників XVIII століття.....	87
Рибальченко Ольга	
До проблеми визначення «волинського тексту».....	91
Савосюк Мирослава, Сухарєва Світлана	
Проблема нормативності та складнощів перекладу на основі повісті Яна Добрачинського «Листи Никодима».....	94
Семеренко Мар'яна, Вишневська Оксана	
Україномовний переклад роману Ольги Токарчук «Bieguni» як лінгвокультурна адаптація.....	97
Степанюк Світлана	
Основні акценти вивчення польської мови у НУШ	100
Сухарєва Світлана	
Польський «чорний романтизм» в інтерпретації Домініки Грунтковської	104
Сухомлинов Олексій (Suchomłynow Lech)	
Socjalizacja językowa osób z Ukrainy w Polsce	107
Ханас Вікторія, Васейко Юлія	
До питання багатовекторності дефініцій поняття <i>реклама</i>	110
Цьолик Наталія	
Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні перекладачів: ключові переваги і недоліки	113
Шегедин Оксана, Вишневська Оксана	
Релігійні мотиви в ліриці Адама Асника.....	117
Шехірева Наталія, Яручик Ольга	
Соціокультурні проблеми у трилогії Катажини Бонди «Віра. Надія. Любов»	121
Шумська Інна	
Репрезентація війни в художньому репортажі Павла Пеньонжека «Wojna, która nas zmieniła»	124
Яручик Віктор	
Єжи Гедройць та українське питання.....	127
Яручик Олесь, Яручик Ольга	
Мотиви кохання й обману в новелі «Жилет» Б. Пруса.....	130
Яручик Ольга	
Spór o genezę polskiego języka literackiego	134

*Ольга Яручик,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

Spór o genezę polskiego języka literackiego

Spór o pochodzenie polskiego języka literackiego został zapoczątkowany w latach osiemdziesiątych XIX w., a ostateczne ustalenia podjęto w latach sześćdziesiątych XX w. W dyskusji nad tym zagadnieniem wzięli udział najwybitniejsi polscy językoznawcy, m.in. A. Kalina, A. A. Kryński, S. Dobrzycki, K. Nitsch, A. Briickner, J. Łoś, T. Lehr-Spławiński, M. Małecki, W. Taszycki, T. Milewski, M. Rudnicki, S. Szober, S. Rospond, W. Kuraszkiewicz, J. Kuryłowicz, Z. Klemen-siewicz, S. Urbańczyk, Z. Stieber, L. Moszyński, uczestniczyli w niej także historycy, etnografowie i literaturoznawcy.

W pierwszym etapie dyskusji kwestię zasadniczą traktowano opozycyjnie – uczeni podzielili się na dwie grupy: zwolenników teorii o wielkopolskiej genezie polskiego języka literackiego (m.in. A. Kalina, A. A. Kryński, S. Dobrzycki, K. Nitsch, M. Małecki, T. Lehr-Spławiński, J. Łoś, S. Rospond, J. Kuryłowicz, M. Rudnicki, S. Urbańczyk, L. Moszyński) oraz zwolenników teorii o małopolskiej genezie polskiego języka literackiego (m.in. A. Briickner, S. Szober, W. Taszycki, T. Milewski). Mimo licznych studiów i opracowania olbrzymiego materiału językowego ten etap dyskusji nie doprowadził do ustaleń satysfakcjonujących obie strony. Pozwolił on jednak na przedstawienie wszechstronnej argumentacji i zmianę sposobu podejścia do przedmiotu sporu.

W drugim etapie dyskusji nowy punkt widzenia zapoczątkowały m.in. studia W. Kuraszkiewicza, Z. Stieberta i Z. Klemensiewicza.

Po upadku monarchii pierwszych Piastów w 1138 roku państwo zostało podzielone na księstwa feudalne, na poły niezależne, lecz ten fakt polityczny nie zerwał jedności języka ogólnego. Niewielkie różnice dialektalne pozostały najczęściej właściwościami lokalnymi i tylko niektóre spośród nich weszły do języka ogólnego i upowszechniły się w tekstach pisanych [1].

Piśmiennictwo polskie zaczyna się rozwijać dopiero pod koniec XIV wieku, w państwie na nowo zjednoczonym przez ostatnich Piastów: Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego. Pełny rozkwit przeżywa w epoce świetności politycznej i gospodarczej za panowania Jagiellonów w XV i XVI wieku. Ziemię Wielkopolski i Małopolski, zjednoczone, były w

XV wieku podstawą nowej monarchii, co całkiem naturalnie spowodowało przemieszanie się cech językowych wielkopolskich i małopolskich. Weszły one następnie do systemu polskiego języka literackiego. Mazowsze i Pomorze długo pozostawały na peryferiach państwa polskiego (Śląsk znalazł się poza jego obrębem) i dlatego ich dialekty nie wpłynęły na system języka literackiego [2].

Porównanie zestawów cech o genezie wielkopolskiej i małopolskiej, określenie chronologii ich występowania, prześledzenie ich ewolucji w powiązaniu z uwarunkowaniami pozajęzykowymi (historycznymi) pozwoliło na sformułowanie konkluzji, dotyczącej pochodzenia polskiego języka literackiego.

Więc, język ukształtował się i rozwinął głównie w Krakowie, a więc na terytorium Małopolski, jednak w jego systemie ujawniają się także właściwości i wpływy dialektu wielkopolskiego. Te dwie prowincje: Wielkopolska i Małopolska, stworzyły podstawę państwa polskiego na początku XIV wieku, a następnie podstawę systemu języka literackiego wspólnego dla wszystkich dzielnic polskich [3].

Później, w wieku XVII, po przeniesieniu stolicy do Warszawy, w języku literackim zaczęły się szerzyć pewne właściwości mazowieckie, a także pewne cechy polszczyzny kresowej, rozwijającej się na ruskim substracie językowym. Innowacje te dotyczą zwłaszcza słownictwa, w pewnej mierze zaś tylko systemu gramatycznego ustalonego już w Krakowie.

Spór o genezę polskiego języka literackiego nie zakończył się przyznaniem prymarnej roli w kształtowaniu się polszczyzny literackiej którejś z dzielnic dawnej Rzeczypospolitej czy którejś z regionalnych (dialektalnych) odmian języka. Przyjęto, że odmiany regionalne wносиły w ten proces wkład w następstwie czasowym – zgodnie ze zmianą ról poszczególnych dzielnic w historii państwa polskiego – najpierw Wielkopolska, potem Małopolska, a następnie Mazowsze.

Udział Mazowsza w kształtowaniu polskiego języka literackiego jest znaczny. Obejmuje on cechy fonetyczne, morfologiczne i leksykalne. Ilościowo rzecz biorąc, nie jest ich mniej niż cech wielkopolskich lub małopolskich, przy czym musimy pamiętać, że cechy mazowieckie przedostały się do już ukształtowanego języka literackiego. Cechy mazowieckie – podobnie jak w wypadku cech wielkopolskich i małopolskich – pozostają w wyraźnym związku z podłożem gwarowym. O tym, czy przedostają się one do języka ogólnopolskiego, czy nie, decyduje nie ich charakter, lecz prestiż społeczny ludzi posługujących się nimi.

W drugiej połowie XVIII w. zasadniczy zrąb systemu polskiego języka literackiego był już ukształtowany. Początki polszczyzny literackiej sięgają okresu staropolskiego (XIV, XV w.), główne tendencje rozwojowe przypadają na okres średniopolski (XVI–XVIII w.), a w okresie nowopolskim (poczynając od Oświecenia) istotnym przemianom podlega przede wszystkim słownictwo i słowotwórstwo, podczas gdy pozostałe warstwy składowe systemu polskiego języka literackiego (fonetyka, fleksja, składnia) w gruncie rzeczy podlegają już tylko tym tendencjom rozwojowym, które zostały zapoczątkowane w okresie wcześniejszym [5].

Ponieważ zarówno w świetle faktów językowych, jak i historycznych nie można w sposób jednoznaczny rozstrzygnąć, który z dialektów – wielkopolski czy małopolski – w większym stopniu wpłynął na ukształtowanie się języka ogólnopolskiego, ostatecznie w efekcie toczącej się przez kilka dziesięcioleci dyskusji naukowej pojawiła się teza kompromisowa, zgodnie z którą polszczyzna ogólnonarodowa powstała na podłożu dialektu wielkopolskiego, modyfikowanego i uzupełnianego właściwościami dialektu małopolskiego, którego wpływ można zauważyć już we wczesnej fazie formowania się ponaddialektalnej odmiany języka polskiego; po przeniesieniu stolicy do Warszawy w języku ogólnym zaczęły pojawiać się także pewne właściwości mazowieckie (zwłaszcza w zakresie słownictwa, w mniejszym stopniu dotyczące systemu gramatycznego). Taki punkt widzenia – dominujący we współczesnym językoznawstwie polonistycznym – zapoczątkowały studia Władysława Kuraszkiewicza, Zdzisława Stiebera i Zenona Klemensiewicza.

Literatura

1. Klemensiewicz Z., Historia języka polskiego, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe, 2019. 830 s.
2. Kuraszkiewicz W. Polski język literacki. Studia nad historią i strukturą. Warszawa-Poznań: PAN, 1986. 189 s.
3. Lehr-Spławiński T., Język polski. Pochodzenie, powstanie, rozwój, Warszawa: PAN, 1978. 452 s.
4. Stieber Z. Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich. Warszawa: PWN, 1989. 266 s.
5. Walczak B. Zarys dziejów języka polskiego. Wrocław, 1999. 298 s.